

Representantforslag 81 S

(2011–2012)

fra stortingsrepresentant Trine Skei Grande

Dokument 8:81 S (2011–2012)

Representantforslag fra stortingsrepresentant Trine Skei Grande om reduksjon av Statens pensjonsfond utlands investeringer i selskaper som ødelegger tropisk skog

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslagsstilleren påpeker at årsrapporten til Statens pensjonsfond utland (SPU) viser at fondet ved utgangen av 2010 hadde investert minst 16 mrd. kroner i 38 selskaper som er involvert i regnskograsering. Verdien av investeringene i disse selskapene har økt dobbelt så raskt som fondets øvrige investeringer. SPU tjener store penger på næringer som er ansvarlige for ødeleggelsen av enorme regnskogområder, slik som tømmerhogst, gruvedrift, visse typer oljeutvinning, samt produksjon av palmeolje, cellulose og kjøtt i disse områdene.

Forslagsstilleren viser til at de etiske retningslinjene for SPU ble fastsatt 19. november 2004. Retningslinjene bygger på forslag fra det regjeringsoppnevnte Graver-utvalget som la fram sin rapport sommeren 2003. Utvalget identifiserte to etiske forpliktelser for forvaltningen av SPU. For det første skal fondet forvaltes med sikte på høy avkastning. For det andre skal grunnleggende rettigheter hos dem som berøres av selskaper fondet har investert i, respekteres. Denne delen av de etiske forpliktelsene er ment å fremmes både gjennom eierskapsutøvelse og utelukkelse av selskaper fra fondets investeringsunivers.

Langsom behandling av brudd på Statens pensjonsfond utlands retningslinjer

Forslagsstilleren mener at til tross for den gode intensjonen bak de etiske retningslinjene, har ikke rammebetingelsene for å sette dem ut i livet holdt tritt med fondets enorme vekst. I dag investerer SPU i over 8 000 selskaper, og med Etikkrådets begrensede budsjett og størrelse er det umulig å gjøre noe mer enn å skrape i overflaten på problemet. Etikkrådet er prisverdig for sin grundighet og etterrettelighet i arbeidet med tilrådninger om eventuell utelukkelse av selskaper fra fondets investeringsunivers. Imidlertid har rådet altfor små ressurser tilgjengelig, slik at vurderingen av hvert selskap tar svært lang tid, ofte mange år. Et eksempel er det spanske oljeselskapet Repsol YPF, som Regnskogfondet i 2007 klaget inn for Etikkrådet for å utsette ukontaktete urfolksgrupper i regnskogen i Peru for livsfare. Til tross for at en lang rekke troverdige kilder har bevitnet at disse indianerstammene risikerer å utrykkes som følge av selskapets aktiviteter i deres leveområder, har etterforskningen av Repsol YPF tatt hele fem år uten at Finansdepartementet har fattet noe vedtak i saken. Det er dessverre stor fare for at det har skjedd uopprettelig skade på liv og helse i dette tidsrommet.

Politisering av Statens pensjonsfond utland

Forslagsstilleren mener at problemet med lang behandlingstid forsterkes av at Etikkrådet ikke selv har myndighet til å fatte vedtak om uttrekk, men bare til å gi råd til Finansdepartementet. Det kan gå svært lang tid fra Etikkrådet avleverer en tilråding om uttrekk til Finansdepartementet fatter et vedtak i saken. For eksempel tok det ett og et halvt år fra Etikkrådet til rådet uttrekk fra selskapet Petrochina i mai 2010 til Finansdepartementet fattet vedtak i saken i desember 2011. Forslagsstilleren peker på at departementet att-

påtil valgte å avfeie Etikkrådets tilråding, tross den uavhengige instansens grundige dokumentasjon av Petrochinas delaktighet i grove menneskerettighetsbrudd i Burma. Forslagsstilleren mener det er grunn til å tro at regjeringens ønske om å normalisere forholdet til Kina lå bak avgjørelsen om ikke å ekskludere det statseide selskapet Petrochina. Forslagsstilleren peker på at dette ikke er første gang Finansdepartementet tilsidesetter Etikkrådets tilråding, noe som, etter forslagsstillerens mening, gir grunn til bekymring for at vedtak om uttrekk fattes på politisk grunnlag snarere enn i henhold til de etiske retningslinjene for SPU. Den opprinnelige hensikten med å opprette Etikkrådet som et uavhengig organ, var å tydeliggjøre at eksklusjon av selskaper ikke er politisk motivert, men basert på uavhengige vurderinger av om selskaper bryter de etiske retningslinjene for SPU. Hvis det er slik at Finansdepartementet nå behandler Etikkrådets tilråding på politisk snarere enn etisk grunnlag, risikerer det, etter forslagsstillerens mening, å undergrave hele systemet for forvaltning av fondets etiske retningslinjer.

Manglende åpenhet

Forslagsstilleren mener det er uheldig at eierskapsforvaltningen til Norges Bank Investment Management (NBIM) framstår som ugjennomsiktig, begrenset i omfang og tilsynelatende lite effektiv. Det er ingen åpenhet om hvilke selskaper NBIM er i dialog med om etiske problemstillinger, ei heller om målsetning eller innhold i selskapsdialogene. Den totale mangel på åpenhet og innsyn gjør det umulig både for Stortinget, Riksrevisjonen og det norske sivilsamfunnet å følge med på om etikkarbeidet som gjøres er godt nok. Selv om det kan være gode grunner til å holde en del detaljer i dialogene skjult mens de pågår, er dagens praksis unødvendig restriktiv. Etikkrådet for de svenske AP-fondene praktiserer for eksempel mye større grad av åpenhet.

Forslagsstilleren mener disse problemene til sammen har skapt et stort gap mellom Stortingets intensjon om en etisk forsvarlig forvaltning av SPU, og den faktiske situasjonen hvor etikkforvaltningen framstår som i stor grad kosmetisk. De økende investeringene i bransjer og selskaper som står bak enorme regnskogødeleggelser, er et talende eksempel på dette.

Manglende samstemmighet mellom Statens pensjonsfond utland og Norges klima- og skogsatsing

Forslagsstilleren mener investeringene i regnskogverstinger er i strid med SPUs etiske retningslinjer, som forbyr investering i selskaper som forårsaker alvorlig miljøskade. Investeringene er også direkte undergravende for Norges mest profilerte bidrag til internasjonalt miljø- og utviklingsarbeid, nemlig kli-

ma- og skoginitiativet. Forslagsstilleren peker på Indonesia som et eksempel: Norge har gjennom en bilateral avtale lovet Indonesia inntil 6 mrd. kroner for å redusere landets galopperende avskoging. Samtidig investerer SPU 3,5 mrd. kroner i et trettitalls plantasjeselskaper som anklages for å stå bak ulovlig avskoging og annen miljøkriminalitet i Indonesia. SPU finansierer altså den samme ulovlige avskogingen som Norge og den indonesiske regjeringen prøver å bekjempe. Forslagsstilleren mener den økende oppmerksomhet om den manglende samstemmigheten i norsk politikk er i ferd med å gi Norge et omdømmeproblem i utlandet. Blant annet var dette tema på et seminar i London hos den britiske tankesmia Chatham House 10. februar 2012.

Norges forpliktelser under klimakonvensjonen

Forslagsstilleren peker på at avskoging i utviklingsland står for ca. 15 prosent av verdens samlede utslipp av klimagasser. På klimatoppmøtet i Cancún i Mexico i 2010 ble partene enige om at alle land har et ansvar for å gjennomføre tiltak for å redusere sine bidrag til drivkreftene bak avskoging. Norges desidert største bidrag til avskoging er investeringene til Statens pensjonsfond utland, og Norge har derfor en klar forpliktelse til å treffe tiltak for å begrense fondets skogsødeleggelser.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen om å utrede Statens pensjonsfond utlands påvirkning på avskoging i utviklingsland, og klargjøre hvordan situasjonen kan bedres. Utredningen bør undersøke konsekvensene av SPUs investeringer på utslipp av klimagasser fra avskoging og skogforringelse, biologisk mangfold og skoginnvåneres menneskerettigheter, samt foreslå hensiktsmessige endringer i rammeverk og forvaltningspraksis for fondets etiske retningslinjer.
2. Stortinget ber regjeringen treffe tiltak for å sikre at Etikkrådets uavhengighet opprettholdes og styrkes, samt begrense Finansdepartementets mulighet til å overprøve eller trenere Etikkrådets tilråding. Regjeringen bes vurdere om Etikkrådet bør gis myndighet til selv å fatte bindende vedtak om eksklusjon fra SPUs investeringsunivers.
3. Stortinget ber regjeringen påse at Etikkrådet systematisk gjennomgår alle SPUs investeringer i bransjer hvor alvorlig miljøskade er utbredt, med særlig oppmerksomhet på regnskog. Regjeringen

bes om å øke bevilgningene til Etikkrådet for å muliggjøre raskere behandlingstid av saker.

4. Stortinget ber regjeringen treffe tiltak for å sikre at Finansdepartementets og Norges Banks eier-

skapsarbeid blir mer åpent og gir mulighet for innsyn, slik at det blir mulig å kontrollere framdrift og kvalitet på arbeidet.

20. mars 2012

